

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 340:343.21:349.6(438)

В. О. Джуган

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного та господарського права і процесу
Прикарпатського юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Л. Я. Коритко

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Прикарпатського юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В ПОЛЬЩІ

Одним із заходів правової охорони навколишнього природного середовища є юридична відповідальність. Кримінально-правова відповідальність за екологічні правопорушення в Республіці Польща є одним із найефективніших і водночас найсуворіших видів юридичної відповідальності. З 1987 р. в Республіці Польща триває кодифікація кримінального законодавства. Кодифікаційну комісію з реформування кримінального права було створено урядом Польщі ще 14 травня 1987 р. І вже після парламентських виборів у червні 1989 р. склад цієї комісії було змінено, а в 1990 р. було підготовлено перший варіант проекту Кримінального кодексу Польщі. У цей період прийнято низку нових законів, якими регламентувались питання, що раніше були недостатньо врегульованими законодавством Польщі або взагалі перебували поза межами кримінально-правового регулювання, та якими було здійснено низку змін. Однак метою діяльності кодифікаційної комісії була підготовка нових кодексів і створення кримінального законодавства, яке відповідає б новим демократичним принципам. У 1997 р. в Польщі було завершено кодифікацію кримінального законодавства прийняттям Кримінального кодексу Республіки Польща (далі – КК РП) від 6 червня 1997 р.

Дослідженням питань кримінально-правової охорони докільця в Республіці Польща займалися такі українські й зарубіжні вчені-правознавці, як О. Банчук, П. Боярський, Я. Варилевський, В. Варкалло, С. Гавриш, М. Горський, Я. Домбровська, Я. Зеленевський, Е. Зоммер, В. Матвійчук, Ч. Намеровський, А. Кох, В. Лянґ, Л. Лернель, Г. Поліщук, В. Присяжний, А. Притула, В. Раденький, Е. Ротко, М. Хавронюк, А. Яворович-Рудольф та інші. Водночас дослідження загаль-

нотеоретичних аспектів кримінально-правової відповідальності за екологічні правопорушення в Польщі є актуальним, оскільки її європейський досвід і розвиток у цій сфері є очевидним також з огляду на прагнення України вступити до Європейського Союзу, членом якого є Польща, яка гармонізує власне законодавство з *acquis communautaire*, зокрема й у сфері кримінальної відповідальності за екологічні правопорушення.

Метою статті є аналіз сутності й змісту загально-нотеоретичних аспектів кримінально-правової відповідальності за екологічні правопорушення в Польщі. Для її досягнення необхідно виконати такі завдання: з'ясувати поняття кримінально-правової відповідальності за екологічні правопорушення в Польщі; вказати принципи кримінально-правової відповідальності за екологічні правопорушення в Польщі; з'ясувати структуру кримінально-правової відповідальності за екологічні правопорушення в Польщі; проаналізувати структуру окремих норм про кримінально-правову відповідальність за екологічні правопорушення в Польщі; охарактеризувати законодавство про кримінально-правову відповідальність за екологічні правопорушення в Польщі та зробити відповідні висновки.

Зауважимо, що в польській юриспруденції немає єдиного визначення поняття «юридична відповідальність», проте її єдиною метою є збереження правового порядку та дотримання правових норм. Метою кримінально-правової відповідальності є покарання винного, дотримання принципу справедливості, визначення діяння суспільно шкідливим, протиправним і небезпечним. Склалось три основні підходи до розуміння юридичної відповідальності в польській теорії права

(нормативний, соціологічний, психологічний). Оцінюючи відповідальність у межах загальнофілософського поняття відповідальності, юридична відповідальність у польській теорії права поділяється на об'єктивну та суб'єктивну, абстрактну й конкретну. Водночас кримінально-правова відповідальність у сфері охорони навколишнього середовища здійснюється в двох формах: як відповідальність за проступок і як відповідальність за злочин [1, с. 172]. Основними функціями цієї відповідальності, крім репресії, є також загальна й спеціальна профілактика, інколи компенсація.

Одним із головних завдань Республіки Польща є охорона довкілля. Саме тому в ст. 5 Конституції Республіки Польща від 2 квітня 1997 р. закріплено, що вона забезпечує охорону довкілля відповідно до принципу сталого розвитку. Її публічна влада проводить політику, що забезпечує екологічну безпеку сучасному та майбутньому поколінням. Охорона довкілля є обов'язком органів державної влади, а публічна влада підтримує дії громадян щодо охорони й покращення стану довкілля (ст. 74 Конституції Республіки Польща) [2].

Загальні принципи кримінального права визначено Конституцією Республіки Польща, до них належать законність, особистий характер кримінальної відповідальності, адекватність покарання, гуманність, індивідуалізація покарання (ст. ст. 41, 42 тощо) [2]. Також до них належать три принципи дії кримінального закону: ультраактивності, ретроактивності та принцип *non bis in idem* («одне діяння двічі не карається») [2]. У КК РП цілий розділ I Загальної частини (що має назву «Принципи кримінальної відповідальності») присвячено цьому питанню. Так, досить чітко в ньому визначено принципи законності (§ 1 ст. 1), винної відповідальності (§ 3 ст. 1), гуманізму (ст. 3). У КК РП детально регулюється також принцип дії кримінального закону в часі й просторі (ст. ст. 1, 3, 4, 42, 109, 111, 112) [3]. Зазначимо, що принцип законності в польському кримінальному законодавстві означає, що до кримінальної відповідальності можна притягнути того, хто вчинив діяння, заборонене під загрозою покарання законом, що діє під час вчинення діяння; проте цей принцип не перешкоджає покаранню за діяння, яке під час його вчинення становило злочин за міжнародним правом.

Для кримінальної відповідальності за екологічні правопорушення в Республіці Польща вони повинні містити такі елементи, як суб'єкт, суб'єктивна сторона, об'єкт, об'єктивна сторона.

КК РП від 6 червня 1997 р. складається з трьох частин: Загальної, Особливої та Військової. Його структурними одиницями в їх межах є розділи й статті. Багато статей складаються з параграфів. Він простий за своєю структурою, лаконічний за змістом, охоплює основні питання, що підлягають кримінально-правовому регулюванню.

Кримінальна відповідальність за злочини проти довкілля передбачається розділом XXII КК РП. Злочини, передбачені цим розділом, охоплюють основну складову частину всіх злочинів, які заподіюють шкоду довкіллю Республіки Польща. Водночас наголосимо, що він є не єдиним кримінальним законом, чинним на території Польщі. Поряд із ним у республіці застосовуються інші закони, які передбачають кримінальну відповідальність, при цьому вони, згідно зі ст. 116 КК РП, можуть містити норми, що скасовують застосування положень його Загальної частини [3]. Норми про кримінальну відповідальність у сфері довкілля розосереджуються в багатьох нормативно-правових актах, а саме в Законі Республіки Польща «Право будівельне» від 7 липня 1994 р. [4], Законі Республіки Польща «Про запобігання забрудненню моря суднами» від 16 березня 1995 р. [5], Законі Республіки Польща «Право полювання» від 13 жовтня 1995 р. [6], Законі Республіки Польща «Про охорону тварин» від 21 серпня 1997 р. [7], Законі Республіки Польща «Право водне» від 18 липня 2001 р. [8], Законі Республіки Польща «Про охорону природи» від 16 квітня 2004 р. [9], Законі Республіки Польща «Геологічне і гірниче право» від 9 червня 2011 р. [10], Законі Республіки Польща «Про охорону довкілля» від 27 квітня 2001 р. [11], Кодексі проступків від 20 травня 1971 р. [12] тощо. Отже, зрозуміло, що кримінально-правова відповідальність за екологічні правопорушення в Польщі має свої особливості у зв'язку з історичними, геополітичними, культурними причинами тощо. Однак КК РП є основним, базовим нормативно-правовим актом, зокрема й у сфері злочинів проти довкілля, тому розглянемо окремі його положення з досліджуваного питання.

Проаналізуємо розділ XXII «Злочини проти довкілля» («Przestępstwa przeciwko środowisku») Особливої частини КК РП. Цим розділом передбачаються такі злочини у сфері довкілля, які є підставою кримінально-правової відповідальності в досліджуваній сфері: заподіяння шкоди рослинному й тваринному світу (ст. 181 КК РП); забруднення довкілля (ст. 182 КК РП); порушення правил поведження з відходами (ст. 183 КК РП); порушення правил поведження з радіоактивними матеріалами та іншими джерелами іонізуючого випромінювання (ст. 184 КК РП); вчинення злочинів проти довкілля за обтяжуючих обставин (ст. 185 КК РП); порушення правил використання екологічно небезпечного обладнання (ст. 186 КК РП); посягання на природоохоронні об'єкти чи території (ст. 187 КК РП); спричинення шкоди довкіллю неправомірним будівництвом або господарською діяльністю (ст. 188 КК РП) [3].

Проведемо теоретико-правовий аналіз окремих статей розділу XXII «Злочини проти довкілля» КК РП. Насамперед розглянемо ст. 181 КК РП:

«§ 1. Хто здійснює знищення рослинного або тваринного світу в значних розмірах, підлягає покаранню позбавленням волі на строк від 3 місяців до 5 років».

§ 2. Хто, всупереч обов'язковим правилам, що діють на охоронюваній території, знищує або пошкоджує рослини чи тварини, завдаючи істотної шкоди, підлягає штрафу, покаранню обмеженням волі або позбавленням волі на строк до 2 років».

§ 3. Покаранню, передбаченому в § 2, підлягає також той, хто незалежно від місця заповідання знищує або пошкоджує рослини чи тварини, які охороняються як самостійний вид, завдаючи істотної шкоди».

§ 4. Якщо винний у злочині, передбаченому § 1, діє ненавмисно, він підлягає штрафу, покаранню обмеженням волі або позбавленням волі на строк до 2 років».

§ 5. Якщо винний у діянні, передбаченому в § 2 або 3, діє ненавмисно, він підлягає штрафу або покаранню обмеженням волі».

Аналізована стаття включає п'ять норм. У першій нормі (§ 1) диспозицією є «Хто здійснює знищення рослинного або тваринного світу в значних розмірах», а санкцією – «підлягає покаранню позбавленням волі на строк від 3 місяців до 5 років». Ця норма характеризується простою, абсолютно визначеною диспозицією й санкцією, що є штрафною, викладається прямим, абстрактним способом, за методом правового регулювання є імперативною й зобов'язуючою, а за функціями правового регулювання – матеріальною.

У другій нормі ст. 181 КК РП (§ 2) диспозицією є «Хто знищує або пошкоджує рослини чи тварини, завдаючи істотної шкоди», гіпотезою – «всупереч обов'язковим правилам, що діють на охоронюваній території», а санкцією – «підлягає штрафу, покаранню обмеженням волі або позбавленням волі на строк до 2 років». Ця норма характеризується простою, абсолютно визначеною гіпотезою й диспозицією, а також складною, відносно визначеною штрафною санкцією. Вона має прямий абстрактний спосіб викладу, а за функціями правового регулювання є матеріальною.

У третій нормі ст. 181 КК РП (§ 3) містяться аналогічні нормі § 2 гіпотеза й санкція, а диспозиція уточнюється «підлягає також той, хто незалежно від місця заповідання <...>». Загальнотеоретична характеристика цієї норми аналогічна характеристиці другої норми.

Четверта норма ст. 181 КК РП (§ 4) є аналогічною нормі § 1 з розширенням диспозиції словами «Якщо винний <...> діє ненавмисно» та санкції уточненням «він підлягає штрафу, покаранню обмеженням волі або позбавленням волі на строк до 2 років». Загальнотеоретична характеристика цієї норми є аналогічною характеристиці першої норми, проте з відносно визначеною санкцією.

П'ята норма ст. 181 КК РП аналогічна нормам, що містяться в § 2 та 3, з уточненням диспозиції словами «Якщо винний в діянні <...> діє ненавмисно» та зміною санкції – «підлягає штрафу або покаранню обмеженням волі». Теоретико-правова характеристика цієї норми є аналогічною характеристичі другої та третьої норм.

Проаналізуємо також ст. 182 КК РП:

«§ 1. Хто забруднює воду, повітря або землю речовиною чи розчином з іонізуючим випромінюванням у такій кількості або в такому вигляді, що це може загрожувати життю чи здоров'ю багатьох людей або призвести до знищення рослинного чи тваринного світу в значних розмірах, підлягає покаранню позбавленням волі на строк від 3 місяців до 5 років».

§ 2. Якщо винний діє ненавмисно, підлягає штрафу, покаранню обмеженням волі або позбавленням волі на строк до 2 років».

Ця стаття охоплює дві норми. У першій (§ 1) диспозицією є «Хто забруднює воду, повітря або землю речовиною чи розчином з іонізуючим випромінюванням», гіпотезою – «у такій кількості або в такому вигляді, що це може загрожувати життю чи здоров'ю багатьох людей або призвести до знищення рослинного чи тваринного світу в значних розмірах», а санкцією – «підлягає покаранню позбавленням волі на строк від 3 місяців до 5 років». Окреслена норма характеризується складною, абсолютно визначеною гіпотезою, складною, абсолютно визначеною диспозицією та простою, абсолютно визначеною санкцією, яка є штрафною. Також ця норма викладається прямим, абстрактним способом, за методом правового регулювання є імперативною й зобов'язуючою, а за функціями правового регулювання – матеріальною.

Друга норма (§ 2) аналогічна першій ст. 182 КК РП з уточненням диспозиції «Якщо винний діє ненавмисно <...>» та санкції «підлягає штрафу, покаранню обмеженням волі або позбавленням волі на строк до 2 років». Загальнотеоретична характеристика цієї норми аналогічна першій нормі з огляду на те, що санкція є відносно визначеною.

Розглянемо ст. 183 КК РП:

«§ 1. Хто всупереч правилам зберігає, видаляє, переробляє, знешкоджує або перевозить відходи чи речовини в таких умовах або таким способом, що це може загрожувати життю чи здоров'ю багатьох людей або спричинити знищення рослинного чи тваринного світу в значних розмірах, підлягає покаранню позбавленням волі на термін від 3 місяців до 5 років».

§ 2. Такому ж покаранню підлягає той, хто всупереч правилам привозить з-за кордону відходи або речовини, які загрожують навколишньому середовищу».

§ 3. Такому ж покаранню підлягає той, хто всупереч обов'язкам допускає вчинення діяння, передбаченого в § 1 або 2».

§ 4. Якщо винний у вчиненні діяння, передбаченого в § 1–3, діє ненавмисно, він підлягає штрафу, покаранню обмеженням волі або позбавленню волі на строк до 2 років».

Аналізована стаття містить чотири норми. У першій нормі (§ 1) диспозицією є «Хто всупереч правилам зберігає, видалляє, переробляє, знешкоджує або перевозить відходи чи речовини», гіпотезою – «в таких умовах або таким способом, що це може загрожувати життю чи здоров'ю багатьох людей або спричинити знищення рослинного чи тваринного світу в значних розмірах», а санкцією – «підлягає покаранню позбавленням волі на термін від 3 місяців до 5 років». Ця норма характеризується складною, абсолютно визначеною диспозицією та простою, абсолютно визначеною санкцією, яка є штрафною; також вона викладається прямим, абстрактним способом, за методом правового регулювання є імперативною й зобов'язуючою, а за функціями правового регулювання – матеріальною.

У другій нормі (§ 2) аналогічною є санкція, зміненою є гіпотеза («той, хто всупереч правилам привозить з-за кордону відходи або речовини») та диспозиція («які загрожують навколишньому середовищу»). Ця норма характеризується простою, абсолютно визначеною гіпотезою, простою, абсолютно визначеною диспозицією та аналогічною першій нормі санкцією. Ця норма викладається прямим, абстрактним способом, за методом правового регулювання є імперативною й зобов'язуючою, а за функціями правового регулювання – матеріальною.

Третя норма (§ 3) ст. 183 КК РП аналогічна нормам, що містяться в § 1 або 2, з уточненням диспозиції словами «підлягає той, хто всупереч обов'язкам допускає вчинення діяння». Теоретико-правова характеристика цієї норми аналогічна характеристиці першої та другої норм аналізованої статті.

Четверта норма (§ 4) ст. 183 КК РП аналогічна нормам, передбаченим § 1–3, з уточненням диспозиції словами «Якщо винний у вчиненні діяння, передбаченого в § 1–3, діє ненавмисно» та санкції формулюванням «підлягає штрафу, покаранню обмеженням волі або позбавленню волі на строк до 2 років». Її загальнотеоретична характеристика аналогічна нормам § 1–3, проте зі складною, абсолютно визначеною штрафною санкцією.

Таким чином, особливістю структури норм про кримінально-правову відповідальність у сфері охорони довкілля в Польщі є те, що вона має модифікацію «гіпотеза – диспозиція – санкція», рідше «диспозиція – санкція». Варто наголосити, що КК РП закріплює основні, проте не всі екологічні правопорушення, за які настає кримінальна відповідальність. У Республіці Польща є «по-

закодексові» кримінальні правопорушення, і їх кількість досить значна. У Республіці Польща діє також Кодекс проступків від 20 травня 1971 р., у якому передбачаються проступки у сфері охорони довкілля. Зокрема, розділ XIX цього кодексу об'єднує проступки за пошкодження лісів, полів і садів (ст. ст. 148–166). Проступки проти довкілля закріплюються також у низці згаданих поресурсових законів Республіки Польща. Між злочинами й проступками немає якісних очевидних відмінностей. Вони є діяннями зовнішньо об'єктивно тотожними, що постає з видів покарань і спільної ознаки – суспільної небезпечності (суспільної шкідливості). Часто відповідальність за проступки в Польщі називають карно-адміністративною відповідальністю, а право проступків (тобто карно-адміністративне право) – галуззю права, спорідненою з карним правом. Кодекс проступків не встановлює відповідальність за злочини, однак обидві відповідальності об'єднує те, що вони встановлюють покарання за діяння, заборонені законом. Карне право та право проступків дещо відрізняються діяннями, передбаченими цими галузями, а також ступенем суспільної шкідливості й розмірами морального засудження, які за проступків є незначними. Водночас більшість учених (зокрема, В. Радецький) вважають, що суть кримінально-правової охорони довкілля в Республіці Польща в широкому розумінні становить відповідальність за проступки та злочини в досліджуваній сфері [13].

Таким чином, кримінально-правова відповідальність за екологічні правопорушення в Республіці Польща в широкому розумінні становить відповідальність за проступки та злочини в досліджуваній сфері. Метою кримінально-правової відповідальності є покарання винного, дотримання принципу справедливості, визначення діяння суспільно шкідливим, протиправним і небезпечним. Основними функціями цієї відповідальності, крім репресії, є також загальна й спеціальна профілактика, інколи компенсація.

Загальні принципи кримінального права визначено Конституцією Республіки Польща, до них належать законність, особистий характер кримінальної відповідальності, адекватність покарання, гуманність, індивідуалізація покарання, а також три принципи дії кримінального закону: ультраактивності, ретроактивності та принцип *non bis in idem* («одне діяння двічі не карається»). Детально ці принципи закріплено в КК РП як принципи законності, винної відповідальності, гуманізму, дії кримінального закону в часі й просторі.

Кримінальне правопорушення має містити суб'єкт, суб'єктивну сторону, об'єкт, об'єктивну сторону.

Кримінально-правова охорона довкілля Республіки Польща включає відповідальність за злочи-

ни та проступки проти довкілля, передбачені КК РП, Кодексом проступків і законами Республіки Польща. Особливістю структури норм про кримінально-правову відповідальність у сфері охорони довкілля є те, що вона має модифікацію «гіпотеза – диспозиція – санкція», рідше «диспозиція – санкція».

Кримінальна й кримінально-адміністративна відповідальність у Польщі в досліджуваній сфері настає за злочини та проступки проти довкілля. Спільними ознаками злочинів і проступків проти довкілля є суспільна шкідливість і небезпечність, протиправність, винність, караність. Відмінними рисами є такі: злочини регулюються КК РП, а проступки – Кодексом проступків, проте як перші, так і другі передбачаються також іншими законами; процесуальним документом для злочинів і проступків є різні процесуальні кодекси; злочини мають вищий ступінь суспільної небезпеки; за злочини передбачаються різні, часто важчі види покарання, ніж за проступки.

Література

1. Prawo ochrony środowiska. Ekologia. Podręczniki akademickie / [E. Kowal, A. Kucińska-Landwójtowicz, A. Misiołek et al.] ; pod red. M. Górski. – Warszawa : Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2014. – 253 s.
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970780483>.
3. Kodeks karny : Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.arslege.pl/kodeks-karny/k1/>.
4. Prawo budowlane : Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19940890414>.
5. O zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki : Ustawa z dnia 16 marca 1995 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19950470243>.
6. Prawo łowieckie : Ustawa z dnia 13 października 1995 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19951470713>.
7. Ochronie zwierząt : Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19971110724>.
8. Prawo wodne : Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20011151229>.
9. O ochronie przyrody : Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20040920880>.
10. Prawo geologiczne i górnicze : Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20111630981>.
11. Prawo ochrony środowiska : Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20010620627>.
12. Kodeks wykroczeń : Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19710120114>.
13. Radecki W. Ochrona środowiska w polskim prawie karnym, cz. I: Pojęcie i zakres prawa karnego środowiska / W. Radecki [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.monitorprawniczy.pl/index.php?mod=m_artykuly&cid=20&id=1339.

Анотація

Джуган В. О., Коритко Л. Я. Загальнотеоретичні аспекти кримінально-правової відповідальності за екологічні правопорушення в Польщі. – Стаття.

У статті розкриваються поняття кримінальної відповідальності, поняття кримінально-правової відповідальності за екологічні правопорушення, принципи, елементи кримінальної відповідальності за екологічні правопорушення, підстави кримінально-правової відповідальності за екологічні правопорушення та структура окремих еколого-правових норм про кримінально-правову відповідальність за правопорушення у сфері охорони довкілля в Польщі.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, кримінально-правова відповідальність за екологічні правопорушення, підстави цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення, еколого-правові норми.

Аннотация

Джуган В. А., Корытко Л. Я. Общетеоретические аспекты уголовно-правовой ответственности за экологические правонарушения в Польше. – Статья.

В статье раскрываются понятие уголовной ответственности, понятие уголовно-правовой ответственности за экологические правонарушения, принципы, элементы уголовной ответственности за экологические правонарушения, основания уголовно-правовой ответственности за экологические правонарушения и структура отдельных эколого-правовых норм об уголовно-правовой ответственности за правонарушения в сфере охраны окружающей среды в Польше.

Ключевые слова: уголовная ответственность, уголовно-правовая ответственность за экологические правонарушения, основания гражданско-правовой ответственности за экологические правонарушения, эколого-правовые нормы.

Summary

Dzhuhan V. O., Korytko L. Ya. General theoretical aspects of criminal and legal responsibility for environmental offenses in Poland. – Article.

In article the concept of criminal responsibility, the concept of criminal-legal responsibility liability for environmental offenses, the principles, elements of criminal responsibility for environmental offenses, grounds for criminal and legal responsibility for environmental violations and the structure of some environmental and legal norms on criminal and legal responsibility for offenses in environmental protection in Poland are given.

Key words: criminal responsibility, criminal and legal responsibility for environmental offenses, grounds for civil and legal responsibility for environmental violations, environmental and legal norms.